

„Fruskák az olvasószolgálatban”

Kit illessen az ítélet, avagy a könyvtári „krétakör”

Nem a fruskákat illeti az elmarasztalás, hanem azt a szakmai környezetet, amely felkészítés nélkül állítja őket arra a rendkívül jelentős posztra, ahol elődől a mérhetetlen költséggel beszerzett és hallatlan ráfordítással feldolgozott könyvanyag, a felhalmozott szellemi értékek hasznosításának sorsa. Nem a tizenévesek igénytelenségét kell szóvá tennünk, hanem annak a mai művelődéspolitikával ellentétes koncepciónak igénytelenségét, amely megengedi, hogy ilyen mértékben pazaroljunk, amely lehetővé teszi, hogy a birtokunkban levő tudás és ismeretek felhasználásának biztosítékait ilyen mértékben mellőzzük. Nem is vitás, hogy a könyvtárosi szaktudás és a hatékonyság elválaszthatatlan egymástól.

Ma, amikor a tudomány-technikai forradalom korában a magas szintű emberi és szellemi kvalitás, kultúra, műveltség, gazdag és dinamikus személyiség a termelésben anyagi erőként jelentkezik, érthetetlen az e célok elérését biztosító intézményrendszer és a benne központi szerepet betöltő könyvtárak funkciójának alábecsülése, a korszerű szakemberképzés jelentőségének fel nem ismerése.

Magunk is tudjuk, az egész szakmának és a minket megítélő és szerepünket meghatározó kulturális környezetnek pedig tudomásul kell vennie, hogy az utolsó évtized gyökeresen megváltoztatta a kutatási eredmények számbavételének, feltárásának és hozzáférhetővé tételének követelményeit, rendkívüli mértékben megnövelte az általános műveltség szerepét. Ennek következtében a könyvtárral, dokumentációval és az egész információs hálózattal szemben támasztott igények meghaladják a megelőző korszak színvonalán álló lehetőségeinket. Az elégtelen nivójú és hatékonyságú szolgáltatások azonban nem azt jelentik, hogy a szolgáltatások nem szükségesek, hanem azt, hogy nem vagyunk felkészülve a korszakkal lépést tartó szolgáltatások nyújtására. Nem vagyunk felkészülve sem az eszközszer, sem a szellemi kapacitás tekintetében. Egy korábbi korszak számára nivós generációt adott a könyvtárosképzés, de megérett az idő a ma igényeinek megfelelő reformjára. A megoldás azonban nem a gyermek feldarabolása, hanem a képzés kiteljesedett, a „felnőtt kor” követelményei számára felkészített formája.

Mi könyvtárosok aggódó anyaként, a bírák felelősségében bizva várjuk, mi lesz a krétakörbe állított gyermek, a szakemberképzés sorsa.

Kovács Ilona

Fruskák és kövületek

A pályakezdő fiatalok között valóban sok olyan karakterű lány és fiú van, mint az elmarasztalt fruskák. Ám bírálatuk és hibáik végeláthatatlan sorolásakor, állandó számontartásakor nem ártana az előzményeket is épp ilyen alaposan és élesen feltárni.

Közép- és felsőfokú képzésünk egyik hiányossága, hogy nem törekszik önálló gondolkodásra, szintetizálásra, ezt megelőzően pedig némi kutatásra, búvárkodásra készíteni a diákokat. S az iskola arra sem fordít gondot, hogy a tanulók már gyerekkorukban megtanulják használni, alkalmazni a különféle kézi- és segédkönyveket. A könyvtárhasználat — nem az olvasásról beszélek — a középiskolások körében közel sem vált általánossá.

A magukkal kezdeni mit sem tudó fiataloknak többször hajtogatják a szülők és jóakarók: „Csinálj már valami értelmeset!” — ám a legtöbb esetben ez a tanácsuk nem párosul kitarító és szisztematikus foglalkozással, mely módot és lehetőséget teremtene a gyerek alkatának, képességének, hajlamának, érdeklődésének megfelelő elfoglaltság, esetleg munka megelégsére. A mai felnőttek türelme hamar elfogy, de pénztárcájuk annál szélesebbre nyílik. S a rohanó idő mindenre jó kifogás...

Ami a szakmát és annak kétségbeejtő helyzetét illeti: Mostanság valahogy ügyetlenül sikerül a fruskák kiválasztása. Nem törvényszerű, hogy minden könyvtári munkára jelentkező fiatal alkalmazzanak a könyvtárak. S főként: ne mindjárt az olvasószolgálatba vessék be őket.

Hajdanában csak a legképzettebbek és a legrátermettebbek, nagy tudású szakemberek kerülhettek az olvasószolgálatba. S ugyanezek a könyvtárosok „iskolázták” végig a könyvtári munka minden fázisán a könyvtáros-palántát, mígnem alkalmassá vált, megkísérelhette a munkát a kölcsönzésben, az olvasószolgálatban. Ha pedig nem vált be, nem került oda, mert munkáját a könyvtár megpróbálta jobban kamatoztatni más munkaterületen. Mi az oka annak, hogy ma a könyvtári segéderőket tömegesen zúdítják a magas követelményeket igénylő olvasószolgálatba? Hol vannak az igényes, képzett, marxista világnézetű, pedagógus vénájú, olvasót szerető, mosolygó, szolgálatkész könyvtárosok? Manapság jószerivel nem lehet velük találkozni, legalábbis nem az olvasószolgálatban. Vagy mind egyéb könyvtári munkát végez? Meglehet, mert másutt jóval kényelmesebb. Az olvasószolgálat valóban szolgálat — legalábbis annak kéne lennie —, méghozzá fárasztó, időigényes, kissé hálátlan, lazításra időt nem igen engedő munka. Ám ismeretátadásra és ismeretszerzésre, tanításra és tanulásra, tapasztalatszerzésre és nem kevés öröme ezer lehetőség kínál annak, akinek erre igénye van, vagy ezt az igényt felkelti benne egy régi szakmabeli.

S ha már a szakképzett, jó könyvtárosoknál tartunk: belső szemléletváltoztatásra volna szükség, amelyhez sem törvényre, sem rendeletre nincs szükség — nem kell tehát várni rá. A szakember szakmunkát, a segéderő segédmunkát végezzen — de mindkettő dolgozzon. Mérheteretlen pocskolás, a tudás semmibe vétele az, hogy nap-hosszat gépelgetnek, mázsás könyvcsomagokat készítenek és cipelnek, raktárba futkosnak, striguláznak stb. a jó és lelkiismeretes szakemberek, míg a fruskák és a kevésbé igyekvő „ügyesek” napja kényelmesen, ámde valójában értéktelenül telik el.

A szakmai utánpótlás természetes csatornáit közel sem dugultak el annyira, mint veljük. Egy kicsit a szakma dugaszolta, tömte el őket:

— A törzsgárda nem szívesen fogad be egy, esetleg nagy könyvtári tapasztalattal rendelkező, értékes, de új embert, és a könyvtár vezetősége sem szívesen alkalmazza, mert a kialakult helyi hierarchiába nem illeszthető be zökkenőmentesen;

— A béalappal is „okosabban”, a régiek javára kedvezőbben lehet gazdálkodni, ha több fruskát alkalmaznak;

— S bármily kegyetlenül hangzik, de tudomásul kell venni azt is, hogy a jó státusok egy része eleve „foglalt”, a könyvtár „lerakat” jellege még mindig nem szűnt meg. Példákkal, úgy vélem, szükségtelen ezt alátámasztani, közismert gondunkról van szó. S így termelődik újra meg újra a középgeneráció, amelynek sem szakképesítése, sem kedve, sem érzeke nincs a könyvtári pályához. S így válnak meg a könyvtáraktól — talán örökre — az erre a pályára valóban hivatottak. És a szakma könnyű szívvel engedi el őket...

A tervezés a könyvtárban mintha csak a költségvetés elkészítésében merülne ki. Holott a könyvtári szolgáltatás mítsem ér a közvetítő könyvtárosok nélkül — még a számítógép tömeges elterjedésével is szükség lesz rájuk. Rájuk, az emberekre, akik megérdemelnék, hogy jövőjüket megtervezhessék, tudásukat hasznosíthassák. Kiválasztásukat, taníttatásukat, alkalmazásukat, esetleges átcsoportosításukat tervszerűen és ésszerűen kellene megoldani — a szakma szeretetével, követelményeivel, de főként a társadalom igényeivel összhangban.

Vargáné Major Judit

A fruska nem születik, hanem azzá lesz!

Sok könyvtárban jártam a fővárosban és vidéken is. Többnyire nyitás előtt érkeztem, s amikor bejutottam a könyvtárba, általában a következő látvány fogadott: Képzett könyvtárosok — leggyakrabban a vezetővel együtt — a kölcsönzőpultnál ültek, statisztikai adatokat diktáltak egymásnak (mert a fruska strigulázni sem tud!), felszólításokat írtak, rendezték a tegnapi lejárát kartonjait, peres ügyekben telefonáltak, és elrakták a visszahozott könyveket.

A nyitás pillanatában ezek a kollégák eltűntek, és beletemetkeztek a szolgálati katalógusokba, a rendelőjegyzékekbe, többen az új könyvekbe ütogették a tulajdonbélyegzőt, és ki tudja, még mit műveltek. A kölcsönzőben pedig megjelentek a fruskák. Údén, szépen és fiatalon. (Elfoglult vagyok irántuk, mert tetszenek!) — Mit csinálnak — kérdeztem. — Kölcsönöznek, segítenek az olvasóknak — volt a válasz. — Hát odabent? — Ott folyik a tartalmi munka — suttogták misztikus arccal a bennfentesek. (Állítólag sok könyvtárvezető van — no nem a nagy szakkönyvtárakban! — és tájékoztató könyvtáros, aki már hetek óta nem volt az olvasószolgálatban a fontos tartalmi munkák végzése miatt!)

Végre találtam egy könyvtárat — erről nagyon rossz véleménye volt a hálózat központjának —, ahol egy fruska a betűrendes katalógus céduláit rakta a helyükre. — Hogyan csinálhatja ezt? — kérdeztem. — Nálunk a feldolgozások precízen megjelölik, hova kerülnek a cédulák, tehát a lerakás nyolc elemivel is pontosan elvégezhető. — És a kvalifikált könyvtárosok? — hördültem fel. — Ők kölcsönöznek!

A könyvtárosok a tanúk rá, hogy ilyen eset eléggé ritkán fordul elő...

Zárás előtt visszamentem a korábban említett könyvtárba. A képzett könyvtárosok mind a kölcsönözben zsbongtak: a raktári rendet állították helyre, a lejárat szerinti rendezést végezték, meg statisztikákat csináltak, mondván: — Holnap szakmai vita lesz — nem érünk rá délelőtt. (A szakmai vita címe: Az olvasószolgálat tartalmi problémái.) A fruskák pedig kölcsönöztek, mert zárás előtt csökkent a forgalom, és mert „azt a pár kérdést maguk is megválaszolhatják”.

Milyen következtetést vontak le mindebből a fruskák? Azt, hogy a könyvtár mindenfajta tevékenységéhez kell szaktudás, végzettség, gyakoroltság, jó reflexek stb. Egyedül az olvasószolgálati munkát lehet néhány napos gyakorlat után hibátlanul végezni! Ez volt mondanivalóm első tétele.

A második egy „történelmi” visszapillantás. 1956-ban kerültem a Fővárosi Szabó Ervin könyvtárhoz, 19 évesen. Tehát úgy is mondhatnám: mint „fiú fruska”. Egy nagy kerületi könyvtárban kezdtem. Elesett, egyszerű, a polcokat is tisztelő-magázó gyerek voltam. Mikor néhány hónap után úgy éreztem, tudok már valamit, segitettem egy különös érdeklődésű pincérfiúnak, aki végigragta a világirodalmat, de csak az erotikát olvasta ki belőle. Segitettem neki, azt híven, sikerül egy centivel másfelé mozdítanom. Amikor a fiú elment, főnöknőm rámfördött: — Megőrültél? Egy fél napig foglalkoztál ezzel a ferde hajlamú emberrel!

Én meg azt hittem, hogy ő olvasónk, s nem az én dolgom minősíteni.

Később bejött egy technikumi hallgató, és kért valamit a tranzisztorokról. (Ez az ötvenes évek végén történt, tehát még alig volt a témának irodalma.) Felhívtam telefonon a műszaki könyvtárat, hátha tudnak tanácsot adni. Vezetőm máris így korholt: — Mit szórakozol! Fél óra van tőlünk a műszaki könyvtár, miért nem küldöd oda?!

A zárás előtt bejött egy idősebb bácsi és „jó könyvet” kért. Magyar—könyvtár szakos kollégám elébe lökött kettőt. — Más nincs, tessék mondani? — rebegte a bácsi. — Nincs — volt a tömör válasz. Suttymban félrehívtam a bácsit, és fél óra hosszat segitettem neki könyvet keresni. A bácsi el, kollégám félrehívott: — Ha még egyszer lejáratsz, nem tudom, mit teszek veled! — Mert nyakas voltam és hiú, nem pityeredtem el, de odébbálltam más könyvtárba.

Ott kértek tőlem három Jókai-regényt — adtam. Főnöknőm félreszólitott: — Vegye tudomásul, hogy itt egy Jókait, egy ismeretterjesztőt és egy szovjet könyvet szoktunk adni. Ha még egyszer három Jókait... — Tudom — gondoltam. Odébbállhatok.

S mindez akkor történt, amikor a mai fruskák még jóformán bölcsődések sem voltak. Ezek azok a kezdeti idők, amikor kezdtük a „komplex” és a „differenciált” közművelődést, és kezdtek elavulni az olyan kifejezések, mint például „szolgálat”, „alázat” stb. S kezdtük túl magasra tenni szakmánkat is, meg magunkat is.

A harmadik, teljesen szubjektív tétel: Másfél évtizede könyvtárvezető vagyok. (Úgy látszik, kikupálódtam.) Kollégáimtól tudom, hogy az egész Fővárosi Szabó Ervin hálózatban rossz hírem van. Mindenki azt kérdezi tőlük: — Hogy bírod ki ennél a vadembernél?

E kérdés elsősorban a következőkből táplálkozik: Ha valakit felvesszünk a könyvtárba, megkérdezem: — Valóban dolgozni akar? Tudja-e, hogy foglalkozásunk szolgálat, és nem tudományos tevékenység — kiszolgálás a szó fizikai és tudati-pszichikai értelmében is! Tudja-e, hogy mindig az olvasónak van igaza? Készüljön fel arra, hogy ha fáradt, akkor is mosolyogna kell, és arra is, hogy nincs különbség olvasó és olvasó között, csak az igénykielégítés mélységében! És bármennyire egészséges viselkedés is a fatalpú papucs, nálunk nem viselheti, csak ha gumit szögez rá, mert anélkül hangosan kopog és zavarja az olvasókat. És a kölcsönzőpultnál és az olvasószolgálatban nem szabad enni, „magántelefonálni”. És a nyitáskor minden képzett könyvtárosnak az olvasószolgálatban a helye!

És fiatal kollégámra rászóltam: Ha még egyszer borotvátlanul és olyan szaggal áll a pult mögé... S ha még egyszer így kérdezi a negyedikes gimnazistát: — No mi kell, apafej — hát én kiteszem a szűrét!

Folytathatnám a tetteket, de úgy érzem, kellőképpen kifejtettem meggyőződésemet: „A fruskák” nem „ok”, hanem törvényszerű okozat!

Maruszkai József

Fruskák és közösségek

Ha egy olvasószolgálati osztályon szembetűnő lesz az iskolapadból éppen kikerült fruskák tudatlansága, igénytelensége, érdektelensége, ez nagyfokú tehetetlenségre vall, és rosszul működő könyvtári közösségről árulkodik.

Lehetnek külön-külön utolérhetetlen ismerői, művelői a pályának, de épp a közművelődés területén van a legnagyobb szükség arra, hogy az ott dolgozók együtt munkálkodjanak, összehangoltan tevékenykedjenek. Ezért nem lehet tétlenül nézni az erre a pályára kerülők botladozásait, esetleges „kalózkodását”.

Természetesen előfordulhat, hogy vannak idős, nagy tudású mesterek, akiknek a munkája szellemi szemfényvesztésnek tűnik, mert a fiatal kérdéseire gyakran „viszszavonulás” a válasz. (Pedig a kiváló, polihisztor könyvtáros szava, tevékenysége, személyisége önművelésre, elmélyedésre ösztönző erő lehetne!)

Az is megeshet, hogy a középgenerációhoz tartozó könyvtárosok, akiknek a kisujjukban van a szakma, s a készségek egész arzenáljával rendelkeznek, nem gondolnak arra, hogy munkájukat részekre bontsák, bemutassák, elmagyarázzák. (Nem hiszem, hogy a pedagógiai tapintattal közeledő kolléga szándéka ellenállásba ütközne!)

Elképzelhető, hogy a most indulók nem kapnak olyan feladatokat, amelyek vitortláiba fogva lendületüket, ambícióikat, előbbre vinnék őket és az egész könyvtári munkát!

Lehet, hogy a legfiatalabbak, de már némi tapasztalattal rendelkezők sem fordulnak oda jó szóval, barátián a feladataikkal küszködő fruskákhoz!

Mindez és ennek az ellentéte is lehetséges. Vagyis az, hogy a könyvtári kollektíva felelősséggel, segítőkészséggel, tapintattal gondjaiba veszi az „újoncokat”, egyengeti az útjukat, lehetőséget ad erejük kipróbálására, megtesz mindent beilleszkedésük érdekében. S ha mégis ellenállnak? Akkor talán ez már elég nagy vétség ahhoz, hogy más területre irányíttassanak!

Bodzsár Erzsébet

Tünékeny állapot

Igen, találó a kép. Ráismerem a fruskára. A fruskára, akivel lépten-nyomon találkozem, és sűrűn szerzem róla rossz tapasztalatokat is. Ő az, aki a Közértben szemrebbenés nélkül mondja „úri rossz kedvében”: NINCS!, még akkor is, ha karnyújtásnyira van tőle a kért áru. Ő az, aki lekezel, ha egy sok gombos televíziós készülék felől érdeklődöm, és róla derül ki, hogy fogalma sincs, hol kell bekapcsolni. Igen, sajnos, az is ő, aki elbujdosik az olvasó elől, vagy elköveti mindazt a szörnyűséget, amit *Gerő Gyula* cikke felsorol.

Való igaz, a könyvtárosok derékhada tíz-húsz éves szolgálattal a háta mögött is még mindig tele lelkesedéssel, világmegváltó szándékkal, aggódva figyeli a fruskákat, és sehogyan sem ismer bennük húsz év előtti önmagára.

A fiatalok kifejtik, hogy könnyebb volt régebben lelkesedni, amikor a könyvtáros naponta érezte, hogy amit csinál, az kulturális misszió, úttörő feladat. Két évtized távlatából, az emlékezet szűrőjén átjutva a bennünket edző kor sokkal szebbnek, főképpen romantikusabbnak látszik.

A tizenévesek egyébként is nehezen találják a helyüket, céljaikat, a perspektívát. „Könnyű jó hazafinak lenni, ha forradalmi a helyzet — mondják —, de konszolidált viszonyok között?” „Lelkesítőbb a feladat, a könyvtáros pálya is, ha látványos eredményeket lehet produkálni.”

Ezeket a nézeteket az idő korrigálja. Mire eltelik a fruska felett is néhány év, a legtöbb rájön, hogy a mindennapok is helytállást követelnek, akár egyetlen könyv jó kiválasztása is lehet kulturális misszió.

Van még néhány szertelenség, ami a szemtelenül fiatal kora mellett együtt elmúlik. Ám marad persze néhány probléma is, amit nem gyógyít az idő. Ezek orvoslása az iskola rendszerű képzés mellett a tapasztaltabb kollégák feladata.

Mert mi a bajok fő forrása?

A szakmai biztonság, a könyvismeret hiánya. Én a nagyobb könyvtárak helyzetét ismerem jobban: náluk jó munkaszervezéssel elérhető, hogy a frissen érettségizett lányok ne maradjanak magukra. Mellettük egy vagy több olyan gyakorlott, tapasztalt könyvtáros is tevékenykedjék az olvasószolgálatban, aki ismervén csetlő-botló munkatársai gyengéit, a megfelelő pillanatban tapintatosan beavatkozhat. Így nem kell a

fruskának tudatlansága miatt a nagyképűség, modortalanság álarca mögé bújnia. Óriási a kollégák felelőssége annak a szellemnek a megteremtésében, amely szinte sugallja, hogy a szakmai érdeklődés és a tapasztalatok átadása természetes, mindennapos gyakorlat legyen.

Nem lehet ezeket a fiatal lányokat tudásukat meghaladó feladat elé állítani, különösen a tájékoztatásban. Mindannyian ismerjük ennek lényegét: Gyors, pontos, megalapozott válaszokat adni az olvasóknak. Meg volnánk botránkozva, ha a MÁV olyan fruskát ültetne az információs fülkébe, aki nem tudja kezelni a menetrendet. A sokkötetes tájékoztató apparátus kezelése szinte már külön tudomány, mégis elvárjuk a fruskától, hogy boldoguljon. A mélyvíz csak annak való, aki úszni tud.

Eddig a rossz tapasztalataimról szoltam, de nem volnék igazságos, ha nem említeném mindazt a kedvezőt, amit közvetlen munkatársaimnál tapasztaltam: Ha fokozatosan kapják a feladatokat, nem veszítik el a kedvüket, nem felejtenek el mosolyogni. A szegedi fiókkönyvtárakban megállják helyüket. Az olvasók szeretik és tisztelik őket.

Lippai Jánosné

„Fruskaizmus”?!

Gerő Gyula erős érzelmi töltéssel megírt, érzékeny pontokra tapintó cikke mindenképpen megérdemli, hogy alapos és felelősséggel végig vitt vita kiindulópontja legyen.

Egyszerűen azért, mert igaz ugyan, hogy a cikk csak egy bizonyos életkorra hegyezi ki a problémát, de messze nem csupán erről szól. Hiszen a felsorolt negatív példák csokra mellé valószínűleg ugyanennyi jó példát is állíthatnánk édes mosolyú fruskákkal és készséges, hasznos kiszolgálással színesítve, tehát szinte csak guszgusz dolga, hogy ki milyen példákkal hozakodik elő. Ezzel az úgy fölött el is lehetne siklani, anélkül, hogy szót vesztegetnénk rá, ha nem lappangana a mélyben *valóban létező, a könyvtári szolgálatot alapjaiban érintő szemléleti egyenetlenségek sora* és a könyvtárosság mibenlétét illető lényeges tájékoztatatlanság.

Az utóbbi időben nem kevés szó esett a könyvtáros pálya presztízséről, magyarul arról, hogy a könyvtárosi foglalkozás társadalmi megbecsültsége rendkívül alacsony. A könyvtárosokról, a könyvtárakban végzett munkáról kialakult kép kimonodott rossz, vagy a legjobb esetben is közömbös, pedig, ha mások nem, a könyvtárosok feltétlenül tudják, hogy ez a beállítás hamis, torz, s bizony nem kevésszer súlyos gátja is a korrekt könyvtári munkának.

Joggal merülhet fel a kérdés: ki tehet minderről? A könyvtárosok, akik önmagukról hamis képet festenek, vagy a társadalmi környezet, amely valamilyen megmagyarázhatatlan okból lekezelően viseltetik a könyvtárosokkal és a könyvtári munkával szemben?

Az okok keresése közben egyre mélyebbre hatolva olyan kérdésekbe ütközünk, amelyek már konkrétabbak az említetteknel, és feltétlenül közelebb visznek a valós indítékok megismeréséhez. Ilyen kérdés például az, hogy a társadalom megfelelően tájékozott-e a könyvtárak feladatairól, társadalmi funkcióiról, továbbá arról, hogy a könyvtárakban dolgozók a társadalmi munkamegosztásban valóban szükséges feladatokat látnak-e el, s ha igen, tulajdonképpen mik is azok.

Sajnos, a mindennapi gyakorlat és az ennek megismerésére irányuló tájékozódás bizonyítja, hogy nagyrészt még a mindennapi könyvtári életben részt vevő könyvtárosok sincsenek egészen tisztában feladataikkal és a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt helyükkel. Nyilvánvaló, hogy aki nincsen benne ebben a szakmai körben, még kevésbé tájékozott. Ahhoz tehát, hogy a könyvtári munka a megfelelő helyére kerüljön a társadalom szemléletében, és a könyvtárosok az őket valóban megillető helyet foglalják el a társadalmi összképben, mindenekelőtt a társadalom tájékozottságát kell javítani. Mégpedig olyan információkkal, amelyek a legjobban megfelelnek a valóságnak, és olyan eszközökkel, amelyek a legszélesebb rétegeket is képesek közérthetően tájékoztatni. Erre ma már nemcsak az önbecsülésük kényszeríti a könyvtárosokat, hanem az is, hogy a könyvtárakat a társadalom részéről olyan kihívás érte, amely szolgáltatási alapelveiket gyökereiben érinti. És ahhoz, hogy megfelelhesse nek a kihívásnak, sürgősen szükségük van arra, hogy „önarcképüket” feltétlenül tisztán láttassák. Halvány kísérletekről már beszélhetünk, de átfogó, a *könyvtár közönségkapcsolatait* igazán szélesítő és valóban művelő mozgalom még nem alakult ki, s ennek egyik jól látható, fájó jele éppen a „fruskaizmus” meg-

jelenése, sőt sajnálatos terjedése is a könyvtárak legfrekvenciáltabb helyén, az olvasószolgálatban. Hiszen nehezen bizonyítható, hogy a mosolytalanság csak az ifjabb nemzedékek sajátja, s a hivatalnoki hang csak húszas éveik elején járó ifjú hölgyek ajkán fakad. Annál inkább tapasztalható viszont, hogy az olvasónak egyre kevesebb „becsülete” van a könyvtárakban, a könyvtárosok életkorától teljesen függetlenül, s ebből egyenesen következik, hogy az ifjabbaknak nincsenek vagy alig akadnak olyan idősebb kollégák, akikről a „mosolyt” — és ami talán még fontosabb: a szakmát — tisztességesen megtanulhatnak. Tudniillik a *könyvtárosság* is — mindenféle egyéb beállítással szemben — *szakma*, amelyet jól művelni csak megfelelő felkészültséggel lehet, és ebbe a felkészültségbe a mosoly is beletartozik.

A felkészültség említésével elérkeztünk egy másik kérdéshez, amely szorosan kapcsolódik az előzőhöz — nevezetesen a társadalom tájékozottságához — és amely belevág abba a fekélybe is, amely jelenleg a könyvtárosképzés arculatát alaposan csúfítja. A könyvtárosképzés nem kielégítő helyzetéről a *Könyvtáros* is bőven írt, s nem kis vita zajlott a képzésről más fórumokon is ebben az évben. Ezzel tehát érdemben nem akarok foglalkozni, ám megvizsgálándónak tartom az ifjúság tájékozottságában mutatkozó hiányosságokat olyan esetekben, amikor a fiatalok a könyvtárosi hivatást — vagy szerényebben fogalmazva: a könyvtári munkahelyet — választják középiskolai tanulmányaik befejezése után.

Sajnos, szomorú tényként kell megállapítanunk, hogy gyakorlatilag egyetlen fiatal könyvtárosjelölt sem tudja, valójában mire is vállalkozik. Teljesen hamis, sok esetben pedig semmilyen képük sincs arról, mit is csinálnak egy-egy könyvtárban az ott dolgozók, tehát, hogy mi rejlik a kulisszák mögött; s a „fruskaizmust” jelentősen táplálják azok a csalódott fiatalok, akik nemegyszer magasabb végzettséggel felvértezve „döbbenek rá”, hogy ez is „csak” olyan szakma, mint bármelyik más, itt is dolgozni kell, s előbbre jutni csak sok-sok munkával lehet, és még több tanulással. A könyvtárak és a könyvtárügy vezetőinek tehát kikerülhetetlen feladatuk a pályaválasztásra készülő fiatalok érdemi tájékoztatása. Semmiképpen sem szabad azonban megfeledkeznünk a könyvtárosképző intézmények felkészüléséről, hiszen ők életre szóló indíttatást adnak tanulóiknak, s egyáltalában nem mindegy, hogy a munkával kapcsolatban milyen útravalót kapnak az ifjú kollégák, amikor kilépnak a „felsőbb” iskola falai közül.

A fentiekben elmondottakra figyelemmel meg kell állapítani, hogy a „fruskaizmus” ellen csak sokoldalúan, komplex eszközökkel, a könyvtárosi szemléletben és munkahelyeken meglévő torzulások megszüntetésével lehet és kell küzdeni, félretéve minden, korra, nemre és végzettségre vonatkozó előítéletet. Ezt kívánja mindannyiunk érdeke!

P á z m á n P é t e r

Fruskaságom az utolsókat rúgja

Fruskája válogatja! Ugyanis nem minden frissen érettségizett lány fruskálkodik az olvasószolgálatban. Vannak, akik már a kezdet kezdetén, ha nem is szakértelemmel, de szívvel és alázattal várják az olvasót. Izzalmukban talán mosoly nélkül és néha még arrogánsan is. De hamar rájönnek, hogy tudásuk óriási hiányait inkább pótolni kellene, sőt keresik, és meg is találják azokat a tapasztalt, jó könyvtárosokat, akiknek a segítségével rövid idő alatt annyira kinőhetik a fruskaságot, hogy az olvasók számára az ne legyen bántó.

De van egy kérdésem! Hova tűntek az egykori fruskák? Vagy napjaink fruskái előtt nem létezett olvasószolgálat? Nem hinném, hogy erről van szó. Inkább arról, hogy mihelyt egy fruska megszerzi a szakképesítést, pontosabban a papírt arról, hogy ő könyvtáros, máris tovább lendül. Tudniillik ugródeszkának tekinti a kölcsönzőpultot.

Azokról a fruskákról most nem is szólok, akik azért fruskálkodnak, mert szerintük a könyvtár nem munkahely, hanem kaszinó, olvasóhely, telefonfülke stb. Én hat éve fruskálkodom. Illetve egy éve érkezett hozzánk egy fruska... Az ő megjelenése nagyban segített nekem abban, hogy fruskaságom talán az utolsókat rúgja. És kötelességemnek érzem, hogy jó példával, szeretettel segítsem, nyesegetsem az ő fruskaságát is.

Fruskaságom néhány jelét azonban igyekszem megőrizni, és a mi fruskánknak is tovább adni. Ezek: a könyv, az olvasók és a munkatársaim iránti szeretetem, rajongásom, lelkesedésem. A fiatalságom.

G i t y e P i r o s k a